

В І Д Г У К
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора педагогічних наук, доцента

Кучай Тетяни Петрівни

про дисертаційне дослідження **Самойленко Оксани Анатоліївни**

«Тенденції розвитку освіти дорослих у Словаччині

(друга половина ХХ – початок ХХІ століття)»

на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук

011 Освітні, педагогічні науки

(загальна педагогіка та історія педагогіки)

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Освіта дорослих сьогодні постає фактором прискореного інноваційного розвитку суспільства. Про це йдеться у засадничих міжнародних нормативно-правових документах, зокрема, Рекомендаціях та Резолюціях Парламентської асамблеї Ради Європи, «Меморандумі з освіти впродовж життя» (2000), Стратегії «Європа – 2020», Маскатській угоді «Освіта – сфера інтересів Європейського Союзу» (2014). Для розв'язання визначених документами завдань щодо підвищення конкурентоспроможності фахівців на ринку праці, інформаційної та цифрової компетентності дорослих, громадянської активності необхідним є модернізація вітчизняної системи освіти дорослих на основі запровадження передового зарубіжного досвіду.

Порівняльно-педагогічні дослідження у галузі освіти дорослих – це перспективний напрямок розвитку педагогічної компаративістики. До них відносяться роботи, у яких аналізуються педагогіка і освіта за кордоном, щоб використовувати наукові результати для своєї країни.

Історія становлення та розвитку освіти дорослих в Україні – це невід'ємна складова повселюдної вітчизняної освітньої практики. Щоб визначити тенденції її розвитку, необхідно здійснити загальний огляд педагогічних досліджень з цього питання. Пріоритетного значення для України набувають наукові порівняльні педагогічні дослідження, присвячені проблемам розвитку освіти дорослих як складової загальної системи неперервної освіти.

З огляду на актуальність зазначеної проблеми для нашої країни з урахуванням її інтеграції у європейський освітній простір представлена дисертаційна робота: «Тенденції розвитку освіти дорослих у Словаччині (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» має особливу значущість. Для визначення загальних тенденцій є важливими об'єктивна зіставність досліджуваних національних систем освіти, їх спорідненість спільною історією, культурою. Одному й тому ж явищу можуть бути притаманні різні й навіть протилежні тенденції. Визначення головної, домінуючої тенденції є важливим моментом дослідження будь-якого об'єкта, що перебуває в розвитку. Дисертаційне дослідження Самойленко Оксани Анатоліївни, що повною мірою відповідає вимогам сьогодення, є вдалою спробою системного розв'язання окресленої проблеми.

Всебічний аналіз законодавчих й нормативних документів урядів Словацької Республіки, незалежної України, а також європейських офіційних документів (законів, доповідей, резолюцій, рекомендацій, електронних баз даних); результати спостережень та участь у міжнародних конференціях, круглих столах; зарубіжний досвід організації освіти дорослих під час науково-педагогічного стажування у Польщі (2016) та Словацькій Республіці (2017–2018) уможливили визначення О.А.Самойленко чітких орієнтирів дослідження проблеми у чітко окреслених хронологічних межах.

Автором вибудовано чітку логіку розвитку освіти дорослих починаючи з 60-х років ХХ ст., позначених низкою глибоких структурних реформ у словацькій системі освіти, пов'язаних із ратифікацією міжнародних документів щодо освіти дорослих (Концепції неперервної освіти (1965), рекомендації щодо професійного навчання (1962) та формуванням концептуальних основ розвитку освіти дорослих, зокрема її теоретичних та методологічних засад.

Верхня хронологічна межа (початок ХХІ століття) обґрунтовується запровадженням у Словаччині європейської стратегії неперервної освіти у всіх сферах суспільного життя (Стратегія розвитку Європейського Союзу «Європа – 2020») та формуванням державної політики освіти дорослих на основі вперше прийнятих нормативно-правових актів (Закон «Про освіту впродовж життя» (2009), Стратегія освіти протягом життя (2011), Урядова декларація Словацької Республіки на 2012–2016 рр., а також значними досягненнями інформаційно-технологічного розвитку, що спонукали до подальшого вдосконалення та трансформації освіти дорослих у країні, а також необхідністю їх осмислення у зв'язку з об'єктивною потребою модернізації системи освіти дорослих в Україні.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Заслугове схвалення коректність визначення мети, об'єкта, предмета дослідження. Погоджуємось із окресленими завданнями дисертаційної роботи. Аналіз основних позицій дисертації дозволяє скласти загальне позитивне уявлення про науковий апарат, структуру і логіку зазначеної праці, її інструментарій, способи інтерпретації отриманих даних, що представляє собою повний дослідницький цикл. Отже, основні концептуальні положення проведеного дослідження, які визначають його стратегію і тактику, є достатньо переконливими.

Дисертант на різних етапах наукового пошуку послуговується широкою джерельною базою, що охоплює 452 найменування, зокрема 142 іноземною мовою.

Досягненню поставленої мети, розв'язанню визначених автором завдань підчас дослідження і формулюванню висновків наукового дослідження слугували обрані теоретичні та емпіричні методи дослідження, що у сукупності гарантували валідність і достовірність одержаних результатів, які пройшли належну апробацію.

Основні концептуальні положення та висновки, проведеної у процесі дослідження роботи, належним чином обґрунтовано. Про це свідчить аналіз тексту дисертації, автореферату та змісту публікацій автора.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Рецензована дисертаційна робота відповідає нормативним документам МОН України і виконана в межах комплексних наукових тем кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Житомирського державного університету імені Івана Франка «Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції» (державний реєстраційний номер 0110U002110), а також кафедри андрагогіки факультету гуманітарних та природничих наук Прешовського університету у Прешові (Словаччина) «Створюємо сучасну політику в галузі освіти для дорослих» (2019–2020). Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол №1 від 30.08.2016 р.) та узгоджена у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології в Україні (протокол №1 від 31.01.2017 р.).

До найбільш істотних наукових результатів дослідження віднесено: комплексне дослідження генези освіти дорослих у Словаччині у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття; результати компаративного аналізу фундаментальних тенденцій розвитку освітніх цілей у Словаччині та в Україні на основі осмислення оновлених цілей, завдань, змісту та цінностей освіти дорослих в євроінтеграційному та глобальному вимірах; окреслення перспективних напрямів розвитку вітчизняної освіти дорослих з використанням творчих ідей словацького досвіду.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях. Результати виконаного дослідження досить повно висвітлені в публікаціях автора: усього опубліковано 41 публікацію автора. Серед них: 1 одноосібна монографія, розділи у 2 колективних монографіях, 22 статті у провідних наукових фахових виданнях (у т.ч. 3 – у співавторстві), 16 статей у наукових і науково-методичних виданнях, матеріалах наукових конференцій, семінарів.

Наукові положення, висновки і пропозиції дисертації апробовані на 15-и науково-практичних конференціях, зокрема на 9-и міжнародних (Польща, Чехія, Словаччина), що дає вагомі підстави їх урахування в педагогічній науці та практиці освіти дорослих.

Структура дисертації. Дисертація належним чином структурована. Складається з п'яти розділів, взаємопов'язаних і взаємозалежних між собою.

У *першому розділі* дисертації – «Освіта дорослих як педагогічна проблема» – проаналізовано науковий педагогічний дискурс проблематики освіти дорослих вітчизняними та європейськими науковцями; здійснено інтерпретацію базових понять дослідження; окреслено теоретико-методологічні засади формування тенденцій розвитку освіти дорослих у Словаччині.

У результаті бібліографічного аналізу проблеми доведено, що у вітчизняному науковому середовищі досліджувалися окремі аспекти становлення та розвитку освіти дорослих у зарубіжних країнах та в Україні. На основі аналізу представлених наукових розвідок їх об'єднано у три групи: дослідження, в яких освіта дорослих розглядається у контексті базової освіти;

наукові праці, присвячені ретроспективному аналізу розвитку освіти дорослих у Словаччині; теоретичні розробки, в яких висвітлено тенденції розвитку освіти дорослих у зарубіжних країнах та в Україні.

З метою визначення поняттєво-термінологічного інструментарію дослідження тенденцій розвитку освіти дорослих у Словацькій Республіці проаналізовано поняття «освіта», «неперервна освіта», «ціложиттєва освіта», «освіта дорослих», «тенденції розвитку», «формальна, неформальна та інформальна освіта», «кваліфікаційно-компетентнісний підхід». Для більш повного осмислення загальних і конкретних характеристик багатогранного процесу освіти дорослих виявлено сутнісні характеристики та ознаки.

Обґрунтовано положення, що освіта дорослих є: унікальним способом забезпечення сталого й збалансованого прогресу суспільства та особистості у ХХІ столітті, а також чинником онтогенетичного і соціокультурного розвитку дорослої людини, який призводить до досягнення нових акмеологічних вершин; фактором цілісного розвитку особистості як суб'єкта соціальної взаємодії в єдності процесів соціалізації та індивідуалізації.

З позиції окреслених взаємозалежних рівнів методології (філософської, загальнонаукової, конкретно-наукової, методики і техніки компаративного дослідження) та комплексу фундаментальних методологічних підходів розроблено авторську логіко-структурну модель компаративного дослідження тенденцій розвитку освіти дорослих у Словаччині (друга половина ХХ – початок ХХІ століття).

Варто погодитися з твердженням О.А. Самойленко про те, що освіта дорослих сприяє активній участі громадян у процесах демократизації, забезпечує прозорість та розвиток дієвого громадянського суспільства, створює передумови для формування критичного мислення та розширення прав і можливостей громадян. Автором обґрунтовано положення про тенденції розвитку освіти дорослих у Словаччині як цілеспрямованих напрямів її організації та функціонування, що знайшло відображення в особливостях нормативно-законодавчого, організаційного, навчально-методичного забезпечення, кількісних і якісних характеристиках мережі закладів та установ формальної та неформальної освіти, змістового наповнення інформальної освіти.

У другому розділі роботи дорослих у Словаччині (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» – розглянуто генезу системи освіти дорослих у другій половині ХІХ століття; проаналізовано історико-культурні, соціально-економічні та політичні умови формування відповідної системи у досліджуваній період.

У результаті наукової інтерпретації історичних фактів виокремлено п'ять послідовних етапів розвитку освіти дорослих у Словаччині: застановчий (1862–1918), ідеологічний (1918–1945), трансформаційний (1945–1990), концептуальний (1990–2004) та євроінтеграційний (2004–2019). Послідовний аналіз автором соціально-економічних, культурних та цивілізаційних умов розвитку Словаччини як країни – члена Європейського Союзу уможливорює умовивід, що формування ґрунтовної нормативно-правової бази освіти

дорослих створює сприятливі умови для реалізації Концепції освіти впродовж життя, визначення пріоритетних напрямів, форм та методів навчання дорослих, упровадження професійної підготовки фахівців засобами формальної, неформальної та інформальної освіти. При цьому важливого значення надається гнучким траєкторіям навчання, визнанню ключових компетентностей та кваліфікації фахівця як основоположних у формуванні його конкурентоспроможності на ринку праці. Освіта дорослих спрямовується на трансформацію освітніх інституцій у напрямі громадського сектору, онлайн середовища, віртуалізації та інформатизації.

Заслуговує на увагу положення, що освіта дорослих у Словаччині у окреслений період виступає цілісним, практико-орієнтованим соціальним явищем, чинником формування сталого розвитку суспільства та добробуту громадян, інструментом забезпечення шляхів підтримки людини протягом її кар'єри та життя. Вона розкриває нові можливості для працевлаштування, активізації творчих та культурних уподобань людей, мотивації до ведення здорового способу життя.

У *третьому розділі* докторської дисертації – «Розвиток освіти дорослих у Словаччині у контексті політики Європейського Союзу (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» – охарактеризовано концептуальні засади розвитку освіти дорослих у країні; розкрито її структурні компоненти та змістові характеристики; проаналізовано особливості неформальної та інформальної освіти дорослих на тлі європейського досвіду.

Виявлено, що концептуальні засади розвитку освіти дорослих у Словаччині складають доктрини фундаментальних андрагогічних шкіл: американської та англійської. З'ясовано, що американські андрагоги розглядають освіту дорослих як ціложиттєвий процес, цілі якого визначаються створенням умов для задоволення освітніх потреб для подальшого професійного розвитку, самореалізації, підвищення ефективності й результативності життєдіяльності. Англійські андрагоги важливим вважають урахування специфіки контингенту слухачів за віком, соціальною зрілістю, професійною спрямованістю, життєвим і професійним досвідом, мотивами навчання. Доведено, що освіта дорослих за таких підходів сприяє більш тісній суспільній співпраці, забезпечує формування активної громадянської позиції та системи базових європейських цінностей (толерантності, розуміння та поваги до особистості).

Охарактеризовано філософсько-педагогічні ідеї гуманістично-ліберальної теорії освіти дорослих М. Ноулза, критичних теорій трансформативної освіти, які передбачають осмислення автономного досвіду дорослого: навчання відбувається на основі критичної рефлексії суб'єктного досвіду людини, який може бути використаний як конструкт для побудови життєвої траєкторії особистості у глобалізованому соціумі.

З'ясовано, що система освіти дорослих у Словаччині спирається на андрагогічні принципи навчання дорослих М. Ноулза (урахування життєвої та професійної перспективи дорослого, самостійності, використання життєвого досвіду як джерела знань, мотивації навчання, практичну спрямованість

навчання). В основу сучасної системи освіти дорослих покладено емпіричну модель навчання дорослих Д. Колба (важливість життєвого досвіду дорослого учня у побудові його освітньої траєкторії).

До безумовних здобутків дисертантки відносимо розгляд досліджуваного феномена у проєкції тривимірної моделі освіти дорослих Словаччини, основними компонентами якої є: *когнітивний* (система знань про навколишню дійсність та самого себе); *прагматичний* (сукупність професійних знань і компетентностей особистості); *креативний* (здатністю до перетворення дійсності, відкритість до змін).

На основі аналізу структурних та змістових характеристик освіти дорослих виявлено три форми її функціонування (формальну, неформальну та інформальну). У межах подальшої освіти охарактеризовано професійне, рекваліфіковане, континуальне особистісне навчання та громадянську освіту, що здійснюються через систему різновекторних інституцій (навчальних закладів, професійних курсів, Центрів перепідготовки, навчання на робочому місці та ін.). Така багатогранність освіти дорослих зумовлена специфікою економічного розвитку Словаччини та спрямованістю на формування компетентнісного фахівця для ринку праці.

Автором доведено, що інтеграція Словаччини до єдиного європейського освітнього простору, сприяла розвитку глобального інноваційного освітнього середовища, обумовленого впливом провідних тенденцій.

Відповідно у четвертому розділі – «Дослідження тенденцій розвитку освіти дорослих у Словаччині (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» – представлено авторську модель комплексного теоретичного аналізу тенденцій розвитку освіти дорослих у Словаччині в окреслений період; виявлено їх сутнісні характеристики, окреслено взаємовплив у контексті європейських глобальних процесів та умов суспільних трансформацій.

В основу теоретичного аналізу тенденцій розвитку освіти дорослих у Словаччині покладено ідею про те, що досліджуваний феномен на початку ХХІ століття постає фактором сталого розвитку суспільства та покращення якості людського життя. Доведено, що будь-які суспільні зміни є наслідком радикальних трансформацій індивідуальної свідомості щодо можливих результатів особистої діяльності. Відповідно, сталий розвиток визначено як системну суспільно-соціальну доктрину, спрямовану на зміну парадигми «людина – природа» задля створення скоординованої глобальної стратегії виживання людства, що орієнтована на життєво важливі процесуальні аспекти діяльності людини з метою забезпечення добробуту та якості її існування.

Концептуальним ядром теоретичного конструювання соціальної реальності у контексті ідей сталого розвитку суспільства визначено феномени соціальної синергії (взаємодія соціальних суб'єктів у певному проміжку часу, що зацікавлені у суспільно-корисному і взаємовигідному результаті своїх дій) та соціального капіталу П. Бурдьє, Дж. Коулмена, Р. Патнема (соціальна взаємодія сприяє накопиченню соціального капіталу як чинника сталого економічного розвитку суспільства; конститутивним ресурсом соціального капіталу є освіта дорослих).

Заслуговує на увагу використання комплексу методологічних підходів регіоналістики (просторового та рівневого), що дало змогу автору системно виявити тенденції розвитку освіти дорослих у Словаччині в окреслений період. Обґрунтовано висновок про домінування тенденцій на глобальному, регіональному та локальному рівнях. У глобальному контексті виявлено тенденції до інформатизації та віртуалізації освітнього простору, зростання масштабів академічної мобільності, зміни парадигми організації навчального процесу у напрямі індивідуалізації, диференціації та інновацій. На регіональному рівні значимою є тенденція до трансформації ціннісних орієнтацій в умовах курсу на європейську інтеграцію; на місцевому – актуалізація потреби у розвитку креативного потенціалу, творчих здібностей дорослих, універсальних управлінських та організаторських навичок.

З'ясовано, що сучасна стратегія перспективного розвитку держав реалізується у межах європейської програми навчання дорослих, яку національні координатори впроваджують на рівні країн-членів. Доведено, що освіта дорослих забезпечує реальний та необхідний зв'язок навчання і виховання з політичною, економічною та суспільною системою країни, створює умови для задоволення освітніх потреб громадян, їхніх можливостей з метою професійного розвитку та самореалізації, підвищення ефективності й результативності життєдіяльності.

У *п'ятому розділі* – «Перспективні напрями розвитку освіти дорослих в Україні у контексті інтеграції до єдиного європейського освітнього простору» – обґрунтовано тенденції та закономірності розвитку освіти дорослих в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття); охарактеризовано вітчизняний досвід підготовки фахівців у галузі освіти дорослих; проаналізовано можливості використання словацького позитивного досвіду з метою модернізації вітчизняної системи освіти дорослих.

З метою виявлення перспектив розвитку вітчизняної системи освіти дорослих, автором використано дієвий інструмент стратегічного менеджменту – SWOT-аналіз. З'ясовано, що в Україні державна політика щодо розробки концепції, стратегії та консолідованої нормативної бази освіти дорослих є не достатньо ефективною. Зауважено про відсутність системної підтримки галузі, що вимагає проведення якісного та кількісного аналізу статистичних матеріалів, обміну ефективними практиками реалізації інновацій щодо фінансування процесу навчання і підвищення кваліфікації дорослого населення. Виявлено дефіцит фахівців, компетентність яких відповідає сучасним вимогам ринку праці (низький рівень оволодіння цифровими технологіями, не сформованість навичок навчання, критичного мислення тощо). Зазначене створює загрози для функціонування системи освіти дорослих через відсутність комплексної державної політики, природне старіння населення, наявність демографічної кризи, зовнішньої трудової міграції, дисбалансу на ринку праці тощо. Окреслено переваги вітчизняної системи освіти дорослих до яких відносно наявності комплексу міжнародних зобов'язань у відповідному напрямі, зацікавленість у розробленні та впровадженні ефективної політики серед провайдерів освітніх послуг в Україні;

активна розбудова громадського та приватного сектору освіти доросли. Виявлено актуалізовану суспільну потребу у подальшій професіоналізації освіти дорослих шляхом підготовки фахівців у галузі андрагогіки.

Позитивним є формування автором перспективних напрямів розвитку вітчизняної системи освіти дорослих на трьох суспільних рівнях. Загальнодержавному – пропонується підтримувати розробку законопроекту «Про освіту дорослих», Концепції розвитку освіти дорослих, механізмів визнання, оцінювання та підтвердження результатів формального та неформального навчання дорослих. На регіональному рівні – сприяти створенню та реалізації програм розвитку освіти дорослих, переходу на персоніфіковану модель підвищення кваліфікації педагогічного персоналу з наданням можливостей індивідуальних освітніх програм; подальшій професіоналізації освіти дорослих шляхом підготовки фахівців у галузі освіти дорослих – андрагогів. На місцевому рівні – ініційовано запровадження андрагогічної моделі навчання у закладах формальної освіти, поширення досвіду створення закладів інноваційного типу з наданням освітніх послуг різним категоріям дорослого населення.

Новизна і вірогідність висновків підтверджується проектною практикою автора у рамках соціальної діяльності як члена Громадської спілки «Українська асоціація освіти дорослих» (свідоцтво № 29 від 15 липня 2019 р.), фахівця з освітніх тренінгів у сфері кар'єрного розвитку дорослих (сертифікат №18/2018, Київ; сертифікат учасника Всеукраїнського форуму «Кар'єра зі школи: вибір та планування», 2018, Чернігів).

Здійснений нами аналіз дисертації О.А. Самойленко дає підстави для висновку щодо наукової новизни одержаних результатів, його теоретичного і практичного значення, про яке зокрема свідчать авторська одноосібна монографія «Розвиток освіти дорослих у Словаччині: тенденції і перспективи»; окремі розділи у колективних монографіях: «Професійна освіта: андрагогічний підхід» за загальною редакцією д-ра пед. наук О. Дубасенюк – підрозділ «Етапи становлення системи освіти дорослих у Словацькій республіці»; «Професіографічний підхід у системі вищої освіти» за загальною редакцією д-ра пед. наук О. Дубасенюк – підрозділ «Підготовка педагогічного персоналу для систем освіти дорослих в Україні та Словаччині».

Практичне значення роботи. Не викликає сумніву практичне значення одержаних результатів дослідження. Теоретичні положення, унікальний авторський досвід, експериментальні дані, висновки можуть бути використані з метою вдосконалення процесу професійної підготовки фахівців у галузі освіти дорослих, для розробки лекційних курсів, спецкурсів і семінарських занять, практикумів та спецпрактикумів з педагогіки у закладах вищої освіти, доповнення змісту навчальних дисциплін: «Педагогіка та історія педагогіки», «Педагогіка вищої школи», «Компаративна педагогіка вищої школи», «Моделювання освітньої та професійної підготовки фахівця» тощо.

Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації.
Зміст, науковий апарат, теоретичне та практичне значення, висновки, що викладені в авторефераті, повністю відображають основні положення дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, варто зазначити деякі дискусійні положення щодо змісту роботи, а також висловити окремі побажання.

1. У підрозділі 1.1, здійснюючи бібліографічний аналіз наукової літератури, присвяченої проблемі розвитку освіти дорослих, автором не достатньо уваги приділено розгляду словацького досвіду вітчизняними науковцями. Вважаємо, що дисертанту варто більше уваги надати критичному огляду позицій науковців у цьому напрямі.

2. Цілком погоджуємось з визначеними автором передумовами розвитку освіти дорослих у Словаччині наприкінці XIX століття (п 2.1). Однак вважаємо, що це виводить дисертаційне дослідження за межі окресленої нижньої хронологічної межі.

3. У розділі 3 автором представлено концепцію освіти дорослих у Словаччині (с. 214), основу розвитку якої складають доктрини фундаментальних андрагогічних шкіл: американської та англійської. Проте, у самій роботі варто було представити вітчизняні засади розвитку освіти дорослих, здійснивши їх порівняльний аналіз.

4. Заслуговує на увагу авторська модель дослідження тенденції розвитку освіти дорослих у Словаччині у окреслений період, що значно збагачує вітчизняну компаративну педагогіку (п. 4.1). Однак методологічні підходи до аналізу тенденцій слід обґрунтувати більш чіткіше, з окресленням авторської позиції щодо можливості використання підходів регіоналістики у порівняльно-педагогічному дослідженні.

5. На основі аналізу досліджуваної проблеми охарактеризовано ефективну систему підготовки фахівців у галузі освіти дорослих, яка здійснюється на засадах кваліфікаційно-компетентнісного підходу (п. 4.2.4). Вважаємо доречним порівняльний аналіз концептуальних засад підготовки фахівців у галузі освіти дорослих як у Словаччині, так і в Україні.

6. Ознайомившись з додатками до дисертації, ми виокремили ті, що становлять значний науковий і практичний інтерес, оскільки йдеться про інноваційні онлайн платформи для навчання дорослих (дод. В), назви професії «Фахівець у галузі освіти дорослих» у країнах Європейського Союзу (дод. Д), приклади документів, необхідних для вступу на курси лекторів – фахівців у галузі освіти дорослих у Словаччині (дод. Є). На наш погляд, доцільно було б здійснити їх більш повний аналіз в основному тексті дисертації.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів»

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота Самойленко Оксани Анатоліївни «Тенденції розвитку освіти дорослих у Словаччині (друга половина XX – початок XXI століття)» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомe теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – Самойленко Оксана Анатоліївна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки (загальна педагогіка та історія педагогіки).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки та психології
Закарпатського угорського інституту
ім. Ференца Ракоці II

Т. П. Кучай

Підпис Т.П. Кучай завіряю.
Начальник відділу кадрів
Закарпатського угорського інституту
ім. Ференца Ракоці II

Г. Рейплік

Т. П. 1